

**HARBIY XIZMATCHILARNING VATANPARVARLIK
KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA KASBIY
MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH BO‘YICHA DAVLAT
SIYOSATINING BUGUNGI HOLATI VA O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI**

Mavlonov Furqat,

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti, “Pedagogika va umumiy psixologiya” kafedrasida mustaqil tadqiqotchisi

Maqolada harbiy xizmatchilarda vatanparvarlik kompetensiyalarini shakllantirish tamoyillari hamda kasbiy madaniyatini yuqori darajada takomillashtirish haqida fikr yuritilgan. Mamlakatimizning mudofaa salohiyatini mustahkamlashda harbiy xizmatchilarning ishtiroki bo‘yicha olib borilayotgan keng ko‘lamli islohotlar masalalarini yoritib berishga harakat qilingan.

Kalit so‘zlar. Harbiy vatanparvarlik, harbiy ta‘lim, kasbiy madaniyat mas‘uliyat, islohot, innovatsiya, Vatan, fuqaro, kursant, xavfsizlik,

**СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ОСОБЕННОСТИ
ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ ПО РАЗВИТИЮ
ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ В
ФОРМИРОВАНИИ ПАТРИОТИЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ**

Мавлонов Фуркат,

Самостоятельный соискатель кафедры «Педагогика и общая психология» Национального университета Узбекистана имени Мирзо Улугбека

В статье обсуждаются принципы формирования патриотических компетенций у военнослужащих, а также совершенствование их профессиональной культуры на высоком уровне. Была предпринята попытка осветить вопросы широкомасштабных реформ по участию военнослужащих в укреплении оборонного потенциала нашей страны.

Ключевые слова. Военный патриотизм, военное образование, профессиональная культура, ответственность, реформа, инновации, Родина, гражданин, курсант, безопасность.

**THE CURRENT STATUS AND FEATURES OF THE STATE POLICY
FOR THE DEVELOPMENT OF THE PROFESSIONAL CULTURE OF
THE MILITARY PERSONNEL IN THE FORMATION OF PATRIOTIC
COMPETENCES**

Mavlonov Furqat,

Department of «Pedagogy and General Psychology», National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek independent researcher

The article discusses the principles of the formation of patriotic competencies among military personnel, as well as the improvement of their professional culture at a high level. An attempt was made to highlight the issues of large-scale reforms on the participation of military personnel in strengthening the defense potential of our country.

Key words. Military patriotism, military education, professional culture, responsibility, reform, innovation, homeland, citizen, cadet, security.

Vatanparvarlik xalqimizning azaliy qadriyatlaridan hisoblanadi. U mehr-oqibat, Vatan taqdiri uchun qayg‘urish, tashvish va falokatlariga hamdardlik kabi axloqiy fazilatlar sirasiga kiradi. Ayniqsa, harbiy vatanparvarlik umumxalq, umummilliy vatanparvarlikning alohida turi va ajralmas bo‘lagidir. Harbiy vatanparvarlik g‘oyalarini yoshlar qalbiga singdirish O‘zbekiston Respublikasining davlat

siyosatida yana ham muhim ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda ayniqsa, harbiy xizmatchilarimizning kasbiy madaniyatini rivojlantirish davlat siyosati markazida turadi. Bu ehtiyojni esa ma'naviy-axloqiy meros vositasida qondirish samarali natija berishi yaqqol namoyon bo'lmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning tashabbusi bilan mamlakatimiz harbiy sohadagi davlat siyosati, Qurolli Kuchlarimizning mudofaa salohiyatini oshirish borasida islohotlarning yangi bosqichi boshlab berildi. Qurolli Kuchlar Oliy Bosh Qo'mondoni harbiy xizmatchilar bilan suhbatlashib, mansabdor shaxslarning hisobotlarini eshitar ekan, sohada ko'p yillar davomida yig'ilib qolgan jiddiy, tizimli muammolarni ham ko'rsatib o'tib,

“Bular – kadrlar masalasi, qo'shinlarni zamonaviy qurol-yarog'lar bilan ta'minlash, harbiy xizmatchilarni ijtimoiy himoya qilish, yoshlar va harbiy xizmatchilarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga taalluqli muammolardir”, – deb ta'kidlagan.

Harbiy vatanparvarlik – umumxalq, umummilliy vatanparvarlikning alohida turi va ajralmas qismi bo'lib, u davlat mustaqilligini mustahkamlash sharoitida yana ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois harbiy vatanparvarlikning metodologik asoslari, ilmiy-nazariy xususiyatlarini o'rganish, tadqiq va tahlil qilish har doim dolzarb va muhim axloqiy masala bo'lib qolaveradi.

Harbiy sohada amalga oshirilayotgan harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining yana bir muhim tomonlaridan biri bu shaxsiy tarkibni O'zbekiston Respublikasining ichki va tashqi siyosati fan, madaniyat, ijtimoiy, iqtisodiyot, sohada bo'layotgan o'zgarishlar bilan tanishtirib borish. Shu bilan birga harbiylarga Vatanga muhabbat, milliy g'urur, iftixor, munosib farzand bo'lib yetishishga intilish kabi xislatlarni shakllantirishdan iboratdir.

Milliy gvardiya harbiy-texnik institutida ham aynan kelgusida armiyamiz uchun yuksak malakali, vatanparvar kadrlar tayyorlashga qaratilganligi bilan ahamiyatlidir. Ushbu institutda kursantlarga eng ilg'or, innovatsion bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlari, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini, modellashtirish uslublariga asoslangan zamonaviy texnik ta'lim vositalari va jangovar vaziyatlarga imkon qadar to'la moslashishni ta'minlaydigan o'quv uskunalari bilan jihozlash. Nazariy va amaliy mashg'ulotlar davomida jangovar operatsiyalarni olib borish asosiy tamoyil va uslublari, jangovar tayyorgarlik tadbirlarini samarali tashkil etish va rejalashtirish, zamonaviy qurol – aslaha va harbiy texnikadan foydalanish hamda xorijiy tillarni chuqur o'rganish kabi muhim masalalarga katta e'tibor qaratilmoqda. Bundan tashqari, mudofaa ishlari boshqarmalarining chaqiruv va yig'in punktlarida muddatli harbiy xizmatga chaqirilayotgan yoshlar o'rtasidan munosiblarini tanlash, yoshlarni Vatanni himoya qilishdek muqaddas burchini o'tashga qiziqtirish, harbiy kasb egasi bo'lishdek sharafli vazifani ado etishlariga yo'naltirish va nomzodlarni saralash va tanlash bo'yicha komissiyalar ishini shaffof va adolatli o'tishini ta'minlash bo'yicha mudofaa ishlari boshqarmalari oldida turgan eng asosiy vazifalardan biri sanaladi.

Harbiy vatanparvarlikning asosini – yurt tinchligi belgilab beradi. Bugungi tahlikali zamonda Qurolli Kuchlarimiz qudratini oshirish, milliy armiyamizni

tubdan modernizatsiya qilish jarayonlarini yanada chuqurlashtirish, mamlakatimizning mudofaa qobiliyatini mustahkamlash, yurtimiz sarhadlari daxlsizligini ko'z qorachig'iday asrash ushbu metodologiyaning asosiy sharti va kafolati hisoblanadi hamda axloqiy mohiyati quyidagi jihatlarni taqozo etadi: vatanparvarlik, mardlik, eng zamonaviy jang qurollari va vositalarni bilish, ularni har qanday sharoitda qo'llay olish, harbiy qasamyodga sodiq qolib, harbiy burchni hayotining so'nggi daqiqalariga qadar bajarish kabi xususiyati bilan ajralib turadi. Harbiy xizmatchilarning kasbiy madaniyatini shakllantirishda axloqiy ong ham o'z o'rniga ega. Bu esa xizmat jamoalarining manfaatlariga mos keluvchi axloqiy tushuncha, g'oya, qarash, ishonch, tuyg'u kabi hissiyotlar tizimidan iborat bo'lib,

ularning jamiyatdagi, kundalik turmush, xizmat faoliyatidagi xatti-harakatlarida namoyon bo'ladi. Vatanga bo'lgan muhabbat, burchga sadoqat, jamiyat oldida mas'ullik, milliy g'urur va iftixor hissiyotlaridir.

Tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, bugungi kunda dunyoning ko'pgina davlatlari xavfsizlikni ta'minlash, zamonaviy tahdidlarga qarshi kurashish samarasini oshirish maqsadida, qator tadbirlarni amalga oshirmoqdalar. Ushbu tadbirlar doirasida ahamiyatga molik jihatlari sifatida davlatlar Milliy gvardiyasining tuzilganligi yoki uni takomillashtirishga katta e'tibor qaratilayotganini ko'rsatish mumkin.

Mamlakatimiz xavfsizligini ta'minlash, zamonaviy tahdidlarga qarshi kurash samaradorligini oshirishda harbiy bo'linmalar hamda o'quv yurtlar eng asosiy, hal etuvchi vazifalarni bajaradilar. Chunki, harbiy xizmatchilardagi yuqori professional tayyorgarlik, eng zamonaviy qurol-yarog' va texnikalar bilan ta'minlanishi nafaqat mudofaa va fuqarolar xavfsizligida muhim ahamiyatga ega balki vatanparvarlik tuyg'usini ruvojlantirishda ham poydevor sanaladi. Ular jamoat tartibini saqlash bo'yicha kundalik vazifalaridan tashqari ichki xavfsizlikni ta'minlash, alohida shaxslarni, o'ta muhim davlat obyektlari va yuklarini qo'riqlash, ichki qurolli nizolarni bartaraf etish, qurollangan jinoyatchilar, terrorchi tashkilotlar jangari guruhlarini tor-mor etish bo'yicha muhim vazifalarni bajarishga ham jalb etilishi mumkin. Bu yuksak va mas'uliyatli vazifalarni vijdonan hal etishda esa kasbga sadoqat va kasb madaniyati normalariga rioya etish tushunchasi yotadi. Zamonaviy sharoitlardagi harbiy yoki qurolli mojarolarda muvaffaqiyatga uchta asosiy omil orqali erishiladi:

- yuqori ruhiy tayyorlik, sadoqatlilik hamda vatanparvarlik;
- professionallik hamda harakatlarning uyushganligi;
- zamonaviy qurol-aslaha va texnikalar.

Bu omillarning har biri birinchi darajadagi ahamiyatga ega hisoblanadi va ushbu uch omilning birontasining bo'lmashligi qolgan ikki omilni ham samarasini yo'qqa chiqaradi. Shu boisdan, bo'linmalar kasbiy tayyorgarligini tashkillashtirishda, mutaxassislik fanlarini, ularning mazmun-mohiyatini belgilashda yuqorida ta'kidlangan uch omilga erishish asosiy maqsad sifatida belgilanishi kerak.

O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining asosini tashkil etuvchi Mudofaa vazirligida ham keng miqyosdagi islohotlar amalga oshirilib, mamlakatimizning geostrategik joylashuvini hisobga olgan holda, harbiy okruglarning tarkibiy tuzilishi va vazifalari tubdan qayta ko'rib chiqildi. Mudofaa vazirligining barcha birlashma va qismlarining tarkibiy tuzilmasi to'liq yangilandi. Bo'linmalarga jangovar tayyorgarlik bilan to'laqonli shug'ullanish, harbiy xizmatchilarning kasbiy malakasini oshirish va o'z yo'nalishi bo'yicha vazifalarni aniq bajarish uchun tayyor bo'lishiga alohida e'tibor qaratildi.

Mudofaa vazirligi xalqdan uzilgan, alohida tashkilot bo'lib qolganligi

Prezidentimiz tomonidan keskin tanqid qilinib, uni ta'minlash masalalariga mahalliy hokimliklar ham keng jalb etilishi belgilab qo'yildi. Yangi qabul qilingan Mudofaa doktrinasida O'zbekistonning mudofaa sohasidagi siyosati bo'yicha prinsipial yondashuvlar, ularni qo'llash asoslari, Qurolli Kuchlar oldida turgan vazifalar, shuningdek, milliy armiyamiz qurilishi va rivojlanishini davom ettirish bo'yicha istiqbolli yo'nalishlar belgilab berildi. Ushbu Doktrinada mamlakatimiz Qurolli Kuchlari tarkibiga yaqinda tashkil etilgan Milliy gvardiya ham kirishi belgilab qo'yildi.

Albatta harbiy xizmatchining haqiqiy vatanparvarlik kompetensiyalari asosida shakllanishida harbiy ta'limning o'rni va roli beqiyos. Harbiy ta'lim sohasida amalga oshirilgan keng qamrovli islohotlar natijasida, oliy harbiy ta'lim muassasalarining huquqiy me'yoriy, ilmiy-metodik va moddiy-texnik ta'minoti mustahkamlandi, oliy harbiy ta'lim muassasalari mutaxassisliklarining Davlat ta'lim standartlari ishlab chiqildi, o'quv jarayoniga zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalari tatbiq qilindi. Shular bilan bir qatorda bugungi kunda, Qurolli Kuchlarimiz tarkibini sifat jihatidan butunlay o'zgartirish va ularni bugungi kun talablariga javob beradigan,

zamonaviy fikrlash qobiliyatiga ega bo'lgan ofitser kadrlar bilan to'ldirish imkonini bermoqda. Glabollashuv jarayonida axborotlar oqimining tez sur'atlar bilan kengayib borayotganligi, fan va texnika taraqqiyotida bo'layotgan tezkor o'zgarishlar, yangiliklar, kursant va tinglovchilarning axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan savodxonlik darajasining oshib borishi barcha ma'lumotlarni faqat dars jarayonida ular ongiga singdirish imkoniyatini bermaydi. Ushbu masalani optimal hal etishning asosiy shakli mustaqil ta'lim hisoblanadi. Oliy harbiy ta'lim muassasasi harbiy xizmatchilari bilan tashkil etiladigan mustaqil ta'lim oldida turgan vazifalarni ta'limiy-tarbiyaviy xarakteriga ko'ra bir necha guruhlarda tasnif etish mumkin:

– dars jarayonida olingan bilim, malaka va ko'nikmalarni mustahkamlashga qaratilgan vazifalar.;

– tanlagan kasbi bo'yicha hayoti davomida egallagan bilimlarni xotirada qayta jonlantirish va boyitishga yo'naltirish yuzasidan vazifalar.

Bunda avval egallangan bilimlarni faollashtirish, kursant ongida qayta jonlantirish maqsadida topshiriqlar beriladi.

– ijtimoiy hayotda doimiy zarur bo'ladigan vaziyatlar uchun didaktik xarakterdagi vazifalar.

– kursantni ilg'or fan-texnika yutuqlari haqida chuqur bilim bilan qurollantirishga, kreativ tafakkurini shakllantirishga, ijodiy faoliyatga undovchi vazifalar.

– bo'lajak ofitserning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishga, qobiliyatini namoyon etishga yo'naltirilgan vazifalar.

– ofitser uchun zarur bo'lgan qaror qabul qilish, mantiqiy fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan vazifalar.

Harbiy ta'lim muassasasi harbiy xizmatchilarining kasbiy kompetensiyasini shakllantirishda mustaqil ta'lim uchun tanlanadigan materiallar o'ziga xos xarakterga egadir. Tanlangan material ijtimoiy hayotiy mazmunga ega bo'lishi, dolzarb masalalar haqida qiziqarli voqea-hodisalarga boy bo'lishi, ularni hayotga faol tayyorlashga xizmat qilishi nazarda tutiladi.

Darhaqiqat bo'lg'usi harbiy xizmatchilar ham ta'lim jarayonida nazariy bilim va amaliyot qatorida vatanparvarlikni va kasbga bo'lgan hurmatni parallel ravishda olib borishni o'rganib boradilar. Yurtboshimizning "... shaxsiy tarkib ma'naviy jihatdan zaif bo'lsa, ya'ni, askar va ofitserlarimizda jangovar ruh, Vatanga mehr va sadoqat, uning taqdiri uchun mas'uliyat bo'lmasa yoki ularning o'rtasida beparvolik hukm sursa, bunday holat nihoyatda noxush oqibatlariga olib kelishi mumkin" deganlari harbiylarimizga yanada mas'uliyat yuklaydi. Bu fikrlarga hamohang tarzda sohibqiron Amir Temur bobomiz ham quyidagi fikrlarini bildirganlar: "G'animni to'g'ri baholay bilmaslikdan ko'ra og'irroq kulfat yo'q. Xatoga yo'l qo'ymaslik uchun har bir ishni ko'p o'ylab, sergaklik va ehtiyotkorlik bilan qildim", degan fikrlari bugungi kunda ham harbiy xizmatchilarimizga maktab vazifasini o'taydi.

Harbiy xizmatchilarda milliy qadriyatlarga, ilg'or an'analarga, axloqiy tamoyillarga, yuksak madaniyatga sodiqlik kabi insoniy fazilatlarini hosil qilmasdan turib vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirib bo'lmaydi. Chunki O'zbekistonning qariyb 31 yillik mustaqil taraqqiyot yo'liga nazar tashlansa, vatanparvarlikni ro'yobga chiqarish, mard va jasur avlodni voyaga yetkazishga oid keng ko'lamli ishlar amalga oshirilganini ko'rish mumkin. O'zbekistonda barpo etilayotgan fuqarolik jamiyatining asosiy maqsadi ham Vatan ravnaqi, yurt tinchligi, xalq farovonligiga befarq bo'lmagan avlodni shakllantirishdan iborat. Bunda milliy va umuminsoniy qadriyatlar pragmatik asos bo'lib xizmat qiladi. To'siqlar, nomutanosibliklar, hatto jinoyiy harakatlarning oshib borishi ham sof vijdonli kishi qalbida Vatan tuyg'usini, agar u chuqur e'tiqodga aylangan bo'lsa, o'chirolmaydi. Chuqur maqsad va manfaatlarga ega ijtimoiy guruhlar mavjud ekan, umummaqsadni turlicha, goho bir-biriga zid tarzda idrok etish ham saqlanib qoladi. Yangi-yangi avlodlarning tug'ilishi, hayot sahnasiga chiqishi jamiyat oldiga yangi muammolarni ko'ndalang qo'yaveradi;

aynan ushbu uzluksizlik, tadrijiylik ijtimoiy hayotning ham uzluksiz, tadrijiy davom etishini ta'minlaydi. Yoshlarda Vatanga daxldorlik hissini kuchaytirish, Vatanni sevish va asrash tuyg'ularini shakllantirish axloqiy ehtiyojga aylandi. Bugungi kunda bu davlat siyosati markazida turadi. Bu ehtiyojni esa ma'naviy-axloqiy meros vositasida qondirish samarali natija berishi yaqqol namoyon bo'lmoqda. Ayniqsa, harbiy vatanparvarlik umumxalq, umummilliy vatanparvarlikning alohida turi va ajralmas bo'lagidir. Harbiy vatanparvarlik g'oyalarini yoshlar qalbiga singdirish O'zbekiston Respublikasining davlat siyosatida yana ham muhim ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda mamlakatimiz Qurolli Kuchlarining harbiy qudratini oshirish, harbiy xizmatchilarini vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, ularning Vatanga, Prezidentga sadoqatini yanada mustahkamlash maqsadida muntazam ravishda chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, harbiy xizmatchilarning har tomonlama yetuk ma'naviyatli, malakali, yuqori darajada kasb ko'nikmasiga ega kadr bo'lib yetishishida, avvalambor, vatanparvarlik kompetensiyasini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Kasbiy madaniyati yuqori, professional tayyorgarlik va insoniy prinsiplarga ega harbiy xizmatchi shubhasiz vatan va xalq oldida o'zining chinakam vazifasini og'ishmay mas'uliyat bilan bajara oladi. Ushbu ko'nikmalarni shakllantirish debochasi esa avvalo oila, so'ngra ta'limdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Rahimov B., Boboyorov R., Babayarov F. Talabalar mustaqil ta'limini tashkil etishning ba'zi masalalari. J// "Ta'lim muammolari" №1. T., 2009. 22-23-b.
2. Temur tuzuklari. Toshkent OZBEKISTON. 2013-y. 135-bet.
3. Mirziyoyev Sh. M. "Qurolli Kuchlarimiz – mamlakatimiz barqarorligi va taraqqiyotining mustahkam kafolatidir".
4. www. Gazeta.uz.
5. Aripov A. 2018-yil 23-fevral kuni qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Vazirlar mahkamasining "Yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash konsepsiyasi" qarori. VATANPARVAR gazetasi 2018-yil.